

Чурапчыга күн тахсар!

САНА ОЛОХ

Чурапчы улуунун хаһыата • ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР • [sanaoloh](https://www.sanaoloh.ru)

12+

2021 сыл
Ыам ыйын
21 күнэ
бээтинсэ
№ 36
(11789)

бээтинсэ Ыам ыйын 21> субуота Ыам ыйын 22> баскыһыанна Ыам ыйын 23> бэнидиэнньик Ыам ыйын 24> оптуорунньук Ыам ыйын 25> сэрэдэ Ыам ыйын 26> чэппиэр Ыам ыйын 27

Ыам ыйын 22 күнэ -- Ньюкуолун күнэ

--- УЛУУСКА -- БУ КҮННЭРГЭ ---

Муус устар ыйга Чурапчытаабы судаарыстыбаннай физкултуура уонна успуорт үнүстүүтүн устудьуона Эдуард Григорьев Польша хамаандатыттан чабылхайдык кыттан, Варшава ыйтыллыбыт көнүл тустууга Европа чөмпүйэнээтин 61 киилэбэ борунса призера буолбута.

ЕВРОПА ЧӨМПҮЙЭНЭЭТИН ПРИЗЕРУН ЧИЭСТЭЭТИЛЭР

Кини - улуу тириэньэр Д.П. Коркин аатынан Чурапчытаабы интэринээт-оскуола выпускнига, Иван Ярыгин Гран-при турнирын призера, аан дойдуга устудьуоннарга призера, көнүл тустууга Чурапчы сүүмэрдэммит хамаандатын чилиэнэ.

Ыам ыйын 18 күнүгэр ыспарсымыаны улахан ситиһиитинэн «Айылгы» НАДЬ чиэстээтилэр. Үөрүүлээх тэрээһини «Айылгы» тус инстаграм-страницатыгар быһа биэриинэн көрдөрдүлэр.

Алгысчыт Валерий Герасимов бөбөһү уонна кини тириэньэрин Данил Неустроевы сахалыы сиэринэн албаата.

Эдуард бу истин көрсүһүүгэ тустуунан хаһааньттан сабалаан хайдах дьарыктаммытын ситиһили биһигиннэрдэ. Олобор саамай суолталаах, бастакы улахан ситиһиитинэн 2016 сыллааха ыйтыллыбыт Тарскай бириһигэр өрөспүүбүлүкэтээби турниры бэлиэтир. Кини онно бастакытын өрөспүүбүлүкэ чөмпүйүөнэ буолары ситиспит. Ити кэмтэн сабалаан, улахан түһүлгэлэргэ ситиһиилэрэ

сабаламмыттар.

Улуус баһылыга Андрей Ноговицын, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлэ Афанасий Захаров эбэрдэлээн туран, эдэр тустуукка ситиһиилэри, дойдутун аатын чиэстээхтик көмүскүү турарыгар баҕардылар итиэннэ Эдуард тириэньэригэр Данил Неустроевка, Чурапчытаабы ыспартыбынай-интэринээт оскуола, Чурапчытаабы успуорт үнүстүүтүн кэлэктииптэригэр махтаньылар. Инникитин да элбэх үрдүк көрдөрүүлээх ыспарсымыаннары, аан дойду чөмпүйүөннэрин иитэн таһааралларыгар эрэнэллэрин биллэрдилэр. Итиэннэ улуус дьаһалтатын эбэрдэ суругун кытта 100 тыһ. суумалаах сэртификэти Эдуард Григорьевка, 50 тыһ. суумалаах сэртификэти тириэньэр Данил Неустроевка туттардылар. Маны тэнэ Данил Романович улууска успуорт сайдыытыгар сүткөн кылаатын иһин «Оройуон иннигэр өгөлөрүн иһин» 3-с истиэпэннээх бэлиээн наһараадаланна. Итини таһынан махтал суруктар уонна «Килбиэннээх үлэтин иһин» бэлиэлэр үнүстүүт

ректорыгар Иннокентий Готовцевка, успуорт оскуола дириэктэригэр Николай Гуляевка, махтал сурук Эдуард кылааһын салайааччытыгар Матрена Егоровага туттарылынна.

Эдэр бөбөһү улуустаабы успуорт салалтатын начаалынньыга Иван Оконешников, нэһилиэк баһылыгын бастакы солбуйааччы Алексей Бурцев, Сэбизскэй сойуус үс төгүллээх призера, успуорт бэтэрээнэ Михаил Ноговицын, үөрэммит оскуолатын кэлэктиибин аатыттан дириэктэр Николай Гуляев, Эдуард кылааһын салайааччыта Матрена Егорова, бастакы тириэньэр Иван Посельский, Чурапчытаабы үнүстүүт ректора Иннокентий Готовцев эбэрдэлээтилэр итиэннэ кытаанах доруобуйаны баҕаран туран, өссө үрдүк сыаллары ситиһэргэ өссө күүскэ дьарыктанан, сайдан иһэригэр, инникитин да өрөспүүбүлүкэ, улуус аатын ааттата турарыгар баҕардылар.

Үөрүүлээх тэрээһиннэ Марианна Слепцова хомус алыптаах тыаһын, Марианна Романова - Тайыына ылбаай ырыатын бэлэхтээтилэр.

Марфа ПЕТРОВА.

Быһыыны чакырдар көхтөөхтүк ыллылар

Ыам ыйын 20 күнүгэр сарсыарда 9 чаастан сабалаан, Чакыр нэһилиэтин балыыһатыгар Прокопий Сокольников аатынан Чурапчы киин балыыһатын терапевт бырааһа Людмила Тарабукина, сиэстэрэ Василина Олесова кыттылаах, олохтоох биэлсэр Капитолина Тарасова салалтатынан коронавируһу утары быһыыны биэри көхтөөхтүк сабалаанна.

“Биһиги нэһилиэкпит аҕам саастаах дьоно, ытык кырдыбаастарбыт, тэрилтэ үлэһиттэрэ эрдэ бу быһыыны ылбыттара, оттон бүгүн бэйэлэрин баҕа өттүлэринэн 2 киһи иккистэрин уонна 8 киһи бастакыларын ылан бардылар. Ыларыттан харыстыыр туһугар түөрт түөлбө салайааччылар күүскэ үлэлэһэллэр, кинилэргэ махталым улахан. Итини тэнэ улуустаабы киин балыыһа үлэһиттэрэ биһиэхэ бастакынан кэлэн быһыыны биэрэн барбыттарыгар эмиз нэһилиэгим дьонун аатыттан махтанабын”, - диэн Чакыр нэһилиэтин баһылыга Константин Лебедев төлөпүнөн нөнүө биллэрэр.

Мантан салгыы киин балыыһа үлэһиттэрэ улууспут атын нэһилиэктэрин кэрийэн, быһыылары биэрини салгыы ытыахтара. Чакыр нэһилиэгэр быраастар өссө бэс ыйын 10 күнүгэр кэлэллэрэ былааннанар.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.
Альбина Лугинова хаартыскаҕа түһэриитэ.

“Түһэх чуораан” онлайн-эрэсииминэн ЫЫТЫЛЛЫА

Улууска быылгы 2020-2021 үөрэх дьылыгар 9 кылааһы – 295, 11 кылааһы – 285 оҕо үөрэнэн бүтэриэхтэрэ. Нуучча тылын предметигэр 9 кылаас үөрэнээччилэрэ түмүктүүр кэпсэтиини, 11 кылаастар өйтөн эбэтэр аахпыттан суруйууну бука бары этэннэ туттаран, бары судаарыстыбаннай түмүктүүр аттестация эксээмэнигэр кириигэ көнүлү ыллылар.

Дойду үрдүнэн эпидемиологическай быһыынан-майгынан ылыллыбыт мээрэлэргэ олобуран, Арасыйыа үөрэххэ министиэристибэтэ быылгы 2021 сыллаабы судаарыстыбаннай түмүктүүр аттестация ыытыллар бэрээдэгэр уларыылары киллэрдэ. Ол курдук, 9 кылаас үөрэнээччилэрэ сүрүн судаарыстыбаннай эксээмэннэ предмети талар бырааптара суох буолла. Аттестаты ылалларыгар нуучча тылын уонна математика предметтэрин сүрүн судаарыстыбаннай эксээмэннэри 8 пуунга толоруохтара. Маны таһынан биер предмети талан, хонтуруолунай үлэни 20 оскуолага суруйуохтара.

Орто уопсай үөрэхтээһин бырагырааматын түмүктүүр судаарыстыбаннай аттестация икки көрүнүгүнэн ааһыаҕа. Ол курдук, үрдүк үөрэххэ туттарсыан баҕалаах оҕо биер кэлим судаарыстыбаннай эксээмэннэ нуучча тылын предмети булгуччу уонна туттарсар үөрэбэр ирдэнэр талыы предмети туттарар. Оттон орто уопсай үөрэхтээһин бырагырааматынан аттестаты ылыан баҕалаах оҕо судаарыстыбаннай выпускной эксээмэннэ нуучча тылын уонна математика предметтэрин туттарар. Сүрүн эксээмэннэр 11 кылаастарга ыам ыйын 25 күнүттэн от ыйын 2 күнүгэр диэри эксээмэни тутар 5 пуунга ыытылаллара былааннанар. Резервнэй күннэр от ыйын 12 күнүттэн от ыйын 17 күнүгэр диэри олохтоннулар.

“Түһэх чуораан” тэрээһиннэр улуус үрдүнэн ыам ыйын 22 күнүгэр “Айылгы” оройуоннаабы норуот айымньытын дьэиттэн онлайн эрэсииминэн (дистанционно) ыытыллыахтара. Оскуоланы бүтэрээччилэр төрөппүттэригэр маассабай тэрээһиннэр, мустуулар бобуллалларын туһунан этилиннэ.

Сэмэн ЖЕНДРИНСКЭЙ.

— ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ —

Айсен Николаев үлэтин сүрүн түгэннэриттэн

Ыам ыйын 9 күнүгэр Айсен Николаев өрөспүүбүлүкэтээби суһал ыстаап мунһабын ыытта. Кини улуустарга суһал ыстааптар үлэлэрин күүһүрдэргэ сорук туруорда. Хамсык дыаһын тарбаныытын утары үгүс миэрэ ылыллыбытын үрдүнэн, ыалдыааччы ахсаана эбиллэ турар. Бу сүрүннээн олохтоохтор уопастыбаннай миэстэбэ санитарнай миэрэлэри тутуспаттарыттан тахсар. Кэлинни кэмнэ коронавирүһунан оҕолор ыалдыаллара элбээтэ. Үгүс киһи мааска кэппэтэ, социальнай арыты тутуспата, бөлөбүнэн муштуу ыарыы тарбаныытыгар төрүөт буолар. Онон Саха сирин олохтоохторо бэйэлэрин доруобуйаларыгар эпипэтинэстээхтик сыһыаннаһаллара ирдэнэр. Ил Дархан суһал ыстаабы Дьокуускай куорат административнай хамаһыһатын кытта дьону аһатар, аралдытар сирдэринэн эрийдэлэри күүһүрдэргэ эттэ. «Билинни быһыы-майгы тыһааһыннаах. Хаачахтыыр миэрэни булгуччу тутуһуу эрэ өрөспүүбүлүкэбэ үөскээбит балаһыанһаны аһарар кыахтаах. Онон хаачахтыыр миэрэлэр салбанан барыахтар. Дьон түмсүүтүн таһаарыман», — диэн Ил Дархан бэлиэтээтэ уонна бары хайысханан үлэни күүһүрдэргэ ыһырда.

Ыам ыйын 11 күнүгэр Айсен Николаев Казань куорат 175 №-дээх гимназиятыгар тахсыбыт алдыархайга сырдык тыыннара быстыбыт үөрэнээччилэри уонна учууталлары кэриэстээн, кинилэр чугас дьонноругар, дьэ кэргэттэригэр Саха сирин олохтоохторун аатыттан дириг кутурбаны тириэртэ. Регион балаһыла тэлэгирээмэни Татарстан Бэрэсидьиэнигэр Рустам Миннихановка уонна Казань куорат мэригэр Ильсур Метшинга ыытта.

Ыам ыйын 12 күнүгэр Ил Дархан өрөспүүбүлүкэтээби суһал ыстаап мунһабын эргин тэрилтэлэрэ хаачахтыыр миэрэлэри аанһа тутуспаттарын, уопастыбаннай миэстэлэргэ, тырааныспарга дезинфекцияны мөлтөхтүк ыыталларын, мааскалаах сылдыһы эрэсимин, итиэннэ социальнай арыттаах буолууну тутуспаттарын ыйда. Бу барыта ыарыы ахсаана элбиригэр төрүөт буоларын эттэ. Киин куоракка уонна улуустарга балыһаларга эбии куйкалар аһыллыбыттар. Хат дьахталлар ыалдыаллара элбиир, ол иһигэр ыарахан туруктаахтар. Оҕолорго 7-тэн 14 саастарыгар диэри ыалдыаллара эмиз эбиллэр. Регионна вакцинация салбанар. Бу кэмнэ 113 тыһ. тахса киһи быһыыны ылбыт, ол иһигэр 91 тыһ. киһи толору кууруһу, итиэннэ 29 тыһ. аҕам саастаах дьон. Айсен Николаев бары ирдэниллэр хаачахтыыр миэрэлэри кытаанахтык тутуһар, кууһунан атылыыр баазаларга, уопастыбаннай миэстэлэргэ, тырааныспарга дезинфекцияны ыытыны, булгуччу мааскалаах уонна социальнай арыты тутуһан сылдыһыны өссө төгүл санатта.

Ыам ыйын 13 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ салайааччыта Уһук Илиннээби таможня управлениетын Хабаровскайдаабы таможнятын салайааччыта, таможня сулуустатын генерал-майора Владимир Игнатевы кытта көрүстэ. Хабаровскайдаабы таможня дойдуга биир бөдөннөрө, Амурскай уобалас, Еврейскэй автономнай уобалас, Хабаровскай кыраай, Саха Өрөспүүбүлүкэтин сиригэр-уотугар 16 таможня поһун үлэтин сүрүннүүр. Дьокуускай уонна Нерюнгри постара бу иннинэ Благовещенскайдаабы таможняба кириһэллэрэ, ааспыт сыл алтынны 1 күнүттэн Хабаровскай таможнятын структуратыгар холбооммуттара. Ил Дархан уонна биедэмистибэ салайааччыта регион салалтата уонна таможня бииргэ үлэлээһиннэрин, ол иһигэр чоһ, ойуур бырамыһыланнаһын экспорга тахсар кыабын сайыннарыы, экономика сырьё секторыгар кириһибэт бородоуксуайтын тас ырынакка тахсытын, сэлги муоһун кыһалдыаах боппууостарын, Арктика сирин-уотун сайыннарар бырайыактар тустарынан кэпсэттилэр.

Ыам ыйын 13 күнүгэр Айсен Николаев Ярославльтан Арасыйытатаабы Ф.Волков аатынан академическай драматическай тыйаатыр уус-уран салайааччыта, Арасыйыта үтүөлээх артыһа, биллэр киинэ актеры Сергей Пускепалиһы уонна тыйаатыр дириэктэрин Арат Тухватуллинны кытта көрүстэ. Ил Дархан Саха сирэ баай театральнай үгэстээбинэн 1750 сыллаахха төрүттэммит Арасыйыта саамай кырдыабыс тыйаатыра бу күннэргэ Дьокуускайга аан бастаан гастроллуу кэлбитэ улахан суолталаабын бэлиэтээтэ. Бу сырыы «Улахан гастроллар» диэн федеральнай бырагыраама көмөтүнэн оһоһулунна. Бу курдук тыйаатырдар икки ардыларыгар кулутурунай, добордуу сыһыан олохтоһун инники сайдыыга туһалаах буоларын эттэ. Айсен Николаев Саха сирин тыйаатырдарын үлэлэрин уонна инники былааннарын тустарынан билиһиннэрдэ. Ыалдыттар истин көрсүһүү иһин махтанналар. Ярославль тыйаатыра Саха сиригэр үс испэктээги көрдөрө аҕалбыт. А.С. Пушкин аатынан Нуучча тыйаатыра уонна Ф. Волков аатынан тыйаатыр бииргэ үлэлээһингэ меморандум түһэристилэр.

Ыам ыйын 13 күнүгэр Айсен Николаев «Хозяин Арктики» экологическай бырайыак тэрийээччилэрин кытары көрүстэ. Бу күннэргэ Саха сиригэр «Хозяин Арктики» экологическай бырайыак кыттыылаахтара уонна тэрийээччилэрэ Арктикаба үрүн эһэлэр ахсааннарын ааба кэллилэр. Бырайыак Росприроднадзор көбүлээһининэн «Чистые моря» аан дойдутаабы экологическай пуонданы кытары ыытыллар. Тэрийээччилэр Лаптевтар уонна Илинни Сибиир муораларыгар үрүн эһэлэр ахсааннарыгар авиаучот ыытыахтара. Айсен Николаев бырайыак тэрийээччилэригэр Арктика экологиятыгар болҕомто ууралларыгар махтанна. «Үрүн эһэлэр ахсааннарын, үөскүүр эйгэлэрин үөрэтии экологическай бырайыага научнай уонна үөрэтии бэрээдэгинэн ыытылара суолталаах. Хомойуох иһин, уларыта тутуу кэнниттэн үрүн эһэлэри аабыы систиэмэтэ суох ыытыллыбыта. Экспедиция кэнниттэн научнай тэриллиилэргэ чопчу соруктар туруохтара диэн эрэллээхпин», — диэн эттэ. «Чистые моря» экологическай пуонда генеральнай дириэктэрэ Василий Богословскай туһааннаах бырайыак икки түһүмэбинэн ыытыллыахтаабын иһитиннэрдэ. Бастагы түһүмэбэ Саха сиригэр ыытыллыахтаах, Тиксии аэропорудуттан L-410 көтөр аалынан үрүн эһэлэри көрдөөһүн уон хайысханан ыытыллыаба.

Ыам ыйын 14 күнүгэр Ил Дархан каадыры аныыр туһунан ыйаабы таһаарда. Ол курдук, киһи ОДьХ уонна энергетика министириин солбуйааччытын Виктор Романовы министир бастагы солбуйааччытынан анаата. Оттон киһи онугар Дмитрий Шуваловы министир солбуйааччытынан анаата. Бу иннинэ Шувалов «Якутскэнерго» хампаанһа Киин электрическай ситимигэр кылаабынай инженер солбуйааччытынан үлэлээбитэ.

Ыам ыйын 14 күнүгэр Саха сирин баһылыга улуустар уонна куорат уокуруктарын баһылыктарыгар суһал ыстаап мунһабын ыытта. Ил Дархан өрөспүүбүлүкэбэ хамсык дыаһын ыалдыы ахсаана үрдээбитигэр болҕомтону туһаайда. Коронавируска сутуллуу хас биирдии түгэни оройуон баһылыктара хонтуруоллуохтара. Ил Дархан бары хаачахтыыр миэрэлэри булгуччу толорууну ирдээтэ. Баһылык быһыыны ылыы булгуччулаабын уонна дьон быһыыны ылыларын тэтимирдэр наадатын ыйда.

Мунһаахха суһал ыстааптар миэстэтигэр дьон кэлиитин-барытын көрөллөрүгэр ыһырда. Маассабай тэрээһиннэри ыытыттан туттунарга сүбэлээтэ, ордук оскуола кэлэктииптигэр. Бүгүн суһал ыстааптар иннилэригэр биир сорук туруор — коронавирүс дыаһа тарбаныытын тохторго уонна

өрөспүүбүлүкэбэ эпидбалаһыанһаны туруктаах онорорго. Мунһаабы түмүктүүрүгэр Айсен Николаев оройуон уонна куораттар суһал ыстааптарыгар балаһыанһа мөлтөөһүнүгэр түргэнник дыаһанарга, тэтиминээхтик үлэлииргэ, быһыыны ылыы тэтимин аччаппат туһунан ыһырда.

Ыам ыйын 14 күнүгэр регион баһылыга уонна «Сколково» пуонда вице-бэрэсидьиэнин Юрий Сапрыкины көрсөн бииргэ үлэлэттин туһунан кэпсэттилэр. Айсен Николаев туһааннаах пуонданы кытары Саха сирэ инновационнай экономиканы сайыннарыыга, аныгы технологияны, өнөнү киллэриигэ хаһыс да сыл көхтөөхтүк үлэлэхэрэ үтүө түмүктэри биэрэрин эттэ. Саха сирэ уон сыллаабыта түһэрсиллибит сөбүлэһии быһыытынан эбэхтээхтэтибэлэри толорууга үс бастын көрдөрүүлээх регион ахсааныгар сылдыар. Ол курдук, резидент-хампаанһа, стартап ахсаана эбиллэр. Билиннитэ Сколково пуонда резиденнэн Саха сирин 14 хампаанһата буолан, федеральнай чэпчэтиинэн туһанар. Бу ааспыт сылларга 19, 5 мөл. солк. грант бэриллибит. Юрий Сапрыкин Айсен Николаевка ураты болҕомто уурарын иһин махтанна. Икки өрүттэр Саха сиригэр биомедицинанай сайыннарыы туһунан кэпсэттилэр.

Муус устар 14 күнүгэр Ил Дархан СӨ Уопастыбаннай палататын сана талылыбыт төрдүс састаабын кытары видеосибээс нөнүө көрүстэ. Палаатаба 66 киһи араас эйгэттэн, бары социальнай бөлөхтөн улуус бэрэстэбииттэлэрэ кирибиттэр, орто саастара — 53. Айсен Николаев сана чилиэннэри уонна бэрэссэдээтэлинэн Ем. Ярославскай аатынан кыраайы үөрэтэр мусуой дириэктэрэ Николай Бугаев талылыбытынан эбэрдэлээтэ. «Киһи үөрэрэ — Уопастыбаннай палаата сана састаабыгар эдэр дьон кирибиттэр. Хас биирдиигит олоххо, үлэлиир эйгэтинэн ситиһиллээх, апаратыахтаах дьон буолабыт. Эһиги уопуккут бу уопастыбаннай үлэбиги туһалааба», — диэтэ киһи уонна ситиһиллээх үлэни баҕарда. Уопастыбаннай палаата граждандскай биир тутуах үнүстүүт буоларынан, өрөспүүбүлүкэ нэһилиэнньэтин интэриэһин көмүскүүр, судаарыстыбаннай бэлиитикэ олоххо кириитигэр дьон-сэргэ быраабын, көнүлүн хаачыйар аналлаах. Көрсүһүү кыттыылаахтарын Ил Дархан дойду уонна өрөспүүбүлүкэ салалтата ылыммыт быһаарыылара миэстэтигэр олоххо хайдах кириилэрин хонтуруоллааһыны күүһүрдэргэ ыһырда, ол иһигэр национальнай бырайыактары, хамсык дыаһын тарбаныытын таһаарбат дыаһаллар туолууларын. Маны сэргэ Айсен Николаев СӨ Төрүт сокуонугар уларыһыы кириитин дүүһүлэһиигэ көхтөөхтүк кытталларыгар ыһырда. Палаата чилиэннэрэ нэһилиэнньэттэн кириэр кыһалдыаах боппууостарга суһаллык хардаралларыгар, былаас уорганнарын, бизнес уонна дьон-сэргэ ортотугар тахсар мөккүөрдээх түгэннэри бэрээдэктээһингэ көмөлөһөллөрүгэр ыһырда.

Ыам ыйын 15 күнүгэр Ил Дархан өрөспүүбүлүкэбэ коронавирүс тарбаныытыгар хаачахтыыр миэрэлэр тустарынан ыйаахтарга сана көнөрүүлэри киллэрдэ, ыйаахтарга илии баттаата. Ол быһыытынан сана хаачахтыыр миэрэлэр ылыллыахтара. Бу дыаһаллар уһун өрөбүл эрэ кэмигэр буолбакка, оҕолор билиннитэ кэлиилэрин-барыларын таарыйар. Дьокуускайга уонна кэккэ оройуоннарда үөрэнээччилэр тэичичиттэн олоһон үөрэххэ көспүттэринэн, оҕолор үөрэх дьыла бүтэ илгигэ улуустарга айанныахтарын сөп. Өскөтүн оҕо атын улууска, куоракка бардына, төрөппүт ол туһунан олохтоох дыаһалтаба биллэрэрэ ирдэнэр. Миэстэтигэр куорат, нэһилиэк баһылыктара кэлэр оҕолору учуокка ылыахтаахтар. Кэлбит күннэриттэн икки нэдиэлэ устатыгар медиктигэр оҕолорго профилактическай кэтээн көрүүнү ыытыахтаахтар. Оҕолор ортолоругар ыарыы элбээбитинэн, оҕо оонньуур хосторо, аралдытар кииннэр

үлэлэрэ ыам ыйын 31 күнүгэр диэри тохтотулунна.

Маны сэргэ рестораннарда, кафеларга, остолобуйдарга, буфеттарга, баардарга уо.д.а уопастыбаннай аһылык тэрилтэлэригэр ыам ыйын 31 күнүгэр диэри дискотекалар, атын аралдытар тэрээһиннэр, ол иһигэр артыыстар кыттыылаах тэрээһиннэр, мусукаалынай оборудованиелары, инструменнары туһаныы, караокенан ыллааһын, үнүүлээһин тохтотулунна. Банкет саалалара киэһэ 22:00 чааска диэри үлэ бириэмэтин тутуһан үлэлииллэр, мустар киһи ахсаана 50-тан тахсыа суохтаах, остуоллар икки ардылара 1,5 м тэичичи туруохтаахтар, биир остуолга, элбээбитэ, 10 киһи олоһуохтаах. 22 уонна онтон элбэх нэдиэлэлээх хат дьахталлары үлэ биэрээччилэрэ тэичичиттэн олоһон үлэбэ көһөрөллөрүгэр сүбэлэнэр. Үлэ биэрээччилэр административнай, үлэлиир сирдэргэ (үлэһиттэр да, атын да сирэйдэр) маасканы кэтии эрэсимин тутуһууну хаачыйар уонна дезинфекцияны ыытар эбээһинэстээхтэр.

Ыам ыйын 15 күнүгэр Айсен Николаев Дьокуускай куорат поликлиникаларын, балыһаларын, медицинскэй кииннэрин кылаабынай быраастарын кытары көрүстэ. Кини өрөспүүбүлүкэ бары медицинскэй тэрилтэлэригэр вакцинация тэтимин түргэттэрэ соругу туруорда. Балаһыанһа түспүбүтүн, ордук тыһааһыннаах быһыы-майгы киин куоракка уонна Мэнэ Ханаласка бэлиэтэнэрин абынна. Быһыыны биэрэргэ вакцина сөптөөх кэмэбэ баарын эттэ. Эбиитин чугастаабы күннэргэ 10 тыһ. доза кэлиэхтээбин иһитиннэрдэ. Маны сэргэ Ил Дархан туруоруутунан федеральнай суһал ыстаап эбии 50 тыһ. дозаны ыытарга быһаарыы ылыммыт. Ону таһынан Саха сириттэн өссө 100 тыһ. вакцинаны ыытарга сайаалка түһэрилиннэ. Онон Дьокуускайга, Мэнэ Ханаласка быһыы биэрэр биригээдэ ахсаанын элбэтиэхтэрэ, кинилэр үлэлэрэ, өрөбүлү аахсыбака, сарсыарда 8 чаастан киэһэ 20 ч. диэри ыытыллар. Вакциналыыр пуун уонна дьэбэ кэлэн биэрэр бөлөх ахсаана эбиллибэ. Маны сэргэ автовокзалга, култуура тэрилтэлэригэр, эргин кииннэригэр, МФЦ офистарыгар эмиз быһыыны туруоруохтара. Итиэннэ тэрилтэлэр сайаалкаларыннан, даача учаастактарыгар кэлэн биэрэхтэрэ. Иккис дозаны ылааччылар бастагы дозаны ылбыт эрэ сирдэригэр буолбакка, ханнык баҕарар пуунга кэлэн туруортарыахтарын сөп. Мунһаах ХИФУ, АГАТУ устудуоннарыгар быһыыны биэрии боппууоһун кэпсэттилэр. Ил Дархан Саха сирин олохтоохторун вакцинацияба көхтөөхтүк кытталларыгар ыһырда.

Ыам ыйын 16 күнүгэр өрөспүүбүлүкэ аҕа баһылыга Саха сирин олохтоохторун Чэбдигирдэр сүүрүү уонна хаамыны күнүнэн эбэрдэлээтэ. «Бастагы бэрэсидьиэн Михаил Николаев көбүлээһининэн 20-тэн тахса сыл өрөспүүбүлүкэтигэр Доруобуйаны бөөрөгөтөр сүүрүү уонна хаамы күнүн үгэс быһыытынан бэлиэтиибит. Бу күн Аан дойдутаабы скандинавскай хаамы күнүн кытта сөп түбэхтэр. Ол иһин хаалыктаах хаамыны пропагандалыыр «Сканди» бөлөбү бэлиэтиир тобоостоох. Манна кыратыттан улаханар диэри араас саастаах дьон дыарыктанар. Бу хамсааһыны төрүттээбит Ольга уонна Матвей Лыткиннар санаттан сана дьону бэйэлэригэр тардан, өрөспүүбүлүкэ үрдүнэн кэккэлээх ханыыр. Кулууп саамай саастаах чилиэнэ Матрена Андреевна Алексеева — 80 саастаах! Өрүү хаалыктаах хаамар буолан, Матрена Андреевнаба бэйэтин сааһын биэрбэкиин. Эһиэхэ чэгиэн олобу тутуһаргыт уонна өрөспүүбүлүкэбэ успуорт сайдыытыгар дьоһун уонна кылааккытын киллэрэргит иһин барба махталбын тиэрдэбин», — диэн Ил Дархан туһаайан эттэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-эскиртээтэрэ.

--- УБҮЛҮӨЙДЭЭХ БИИР ДОЙДУЛААХПЫТ ---

Тустуук, дуобаччыт, тэрийээччи

Мин күһүн 1957 сыллаахха, оччолорго кыаммат, соботох ийэлээх, аҕалаах оҕолорго анаммыт интэринээт-оскуола күһүн «О» кылааска кирибим. Интэринээт-оскуола эрдэтээби педучилище баазатыгар аһыллыбыта, оройуон нэһиликтэриттэн араас иитиилээх, тус-туһунан майгылаах оҕо бөҕө мустубута, үксэ уолаттар быһыылааҕа. Кэлиэхпиттэн оскуола кытаанах, байыаннай анаардаах «Макаренко» эрэсимиһигэр үөрэнэргэ бастаан, кырдык, «ыарахан» да курдуга. Сарсыардаттан барыта расписаниенан сылдьарбыт, ханна да бар — барыта строй. Дьэ, оннук этэ — интэринээт-

оскуола. Оскуола улахан кылаастара 4-с этэ. 8-һы бүтэриэхтэригэр диэри улахан кылаас оҕолоро салайан, дьаһайсан кэлбиттэрэ. Олор этэригэр Виктор Малышев, Михаил Ефремов, Михаил Ядрихинский, Слава Романов, Петр Калачев, Слава Карпов, Константин Калачев, Филипп Кронников, Петр Борисов, Сергей Ноговицын, Василий Флегонтов, Мария Яковлева, Мария Ефремова, Анна Попова у.д.а. бааллара. Бары да кэлин үтүө дьон буолбуттара, «интэринээтчиһиктэр» ааттарын түһэн биэрбэтэх дьон.

Онтон мин бүгүн суруйар киһим, ыам ыйын 28 күнүгэр, 1946 сыллаахха күн сириҥ көрбүт, билигин 75 сааһын туолар Петр Николаевич Калачев буолар. Калачевтар дьизэ кэргэн төрүттэрэ — Мэнэ Хагалас Төнүлүтэ. Бу дойдуга сэллик диспансердаабынан биллэр түөлбөҕө 1950 сыллаахтан олохсуйбуттара.

Аҕа Николай Петрович — Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттылааҕа. Кини сэриигэ 9-та бааһырбыта, «Албан Аат» III-с истиэпэннээх уордьяннааҕа, элбэх мэтээллэрдээҕэ, сэллик диспансерыгар ат көрөөччүнэн, захохунан үлэлээбитэ. Ийэтэ Евдокия Николаевна Калачева (Захарова) Чурапчы Төлөй Дириниттэн төрүттээҕэ, диспансерга медицинскэй сизэстэрэнэн, сизэстэрэ-хаһаайканан биэнсийэҕэ тахсыар диэри үлэлээбитэ.

Петя Калачев интэринээт-оскуола биір тарбахха баттанар үөрэнээччитэ,

актыбынай пионер, комсомол этэ. Мин бу оскуолаҕа үөрэнэр кэммэр кинилин үгүстүк алтыспытым, биірде да бэрээдэги кэспитин өйдөөбөппүн. Сүрдээх болҕомтолоох, мэлдьи үөрөкөтө сылдьар уол этэ. Бөдөн көрүҥнээх, бэйэтин кыанар

уол Д. П. Коркинга тустуунан дьарыктанара. Көнүл тустууга ССРС успуордун маастара, дуобакка успуорт маастарыгар хандьыдаат. Тустууга улахан ситиһиитинэн 1964 с. Арассыйа чөмпүйөнэтин боруонса призера, Сибиір, Уһук Илин чөмпүйөнэ, САССР 1971 с. чөмпүйөнэ, үс төгүллээх призера, Дмитрий Петрович биір бастыҥ үөрэнээччитэ. Оскуола кэнниттэн Сэбиэскэй Армия кэжкэтигэр сулуус салаабыта.

1977 сыллаахха кэтэхтэн СГУ нуучча тылын салаатын бүтэрбитэ. Талааннаах, салайар үлэҕэ дьөбүрдээх буолан, Д. П. Коркин оскуолатыгар физкултуура учууталынан, 1977 с. Аммаҕа орто оскуолатыгар, 1984—1991 сс. Чурапчыга интэринээт-оскуолаҕа дириэктэринэн үлэлээбитэ.

1999 сыллаахтан Пекинҥэ норуоттар икки ардыларынааҕы циркэ коллеһыгар Саха сириҥ цирковой бөлөһүн педагог-кураторынан ананан, 10 сыл устата оҕолор бу уустук, кэрэ эйгэҕэ уһуйуллалларыгар күүс-көмө буолбута.

Калачевтар 2020 сыллаахха 50 сыллаах кыһыл көмүс сыбаайбалара Чурапчы нэһилиэгэр кинэн далааһыннаахтык бэлиэтэммитэ. Дьоллоох дьизэ кэргэн 5 оҕолоохтор, элбэх сизэстэрэ. Ийэлэрэ Евдокия Михайловна салалтатынан хомус ансаамбылын тэринэн, элбэх куонкурустарга кыайылаабынан тахсыбыттар, икки төгүл Бүтүн Арассыйаҕа куонкурус лауреаттарынан буолбуттара. Уоллара Леонид хомуһун тыаһын Австрияҕа истибиттэрэ, Евдокия Михайловна Красноярск кыраайга, Америкаҕа, Аляскаҕа сылдьыбыта.

Петр Николаевич үбүлүөйдээх 75 сааһын олох оргуйар үөһүгэр көрсөр, билигин даҕаны эдэрдии эрчиминэн Чурапчы орто оскуолатыгар үлэлии сылдьар.

Петр Николаевичка, кини дьизэ кэргэнигэр сир үрдүгэр баар бары кэрэни, үтүөнү, доруобуйаны баҕаран туран, эдэр сааһын биіргэ үөрэммит үөлээннээҕэ Мария Ивановна Чичигинарова (Маркова) “Алаас сылаас тыыныгар” диэн кылаастарын туһунан суруйбут кинигэтигэр киниэхэ анаммыт хоһоонунан түмүктүүбүн.

Уол оҕото уоту-курааны

курдаттаан,

Олох олорор диэн этэллэр поэттар.

Олонхо бухатыырын тэнгэ,

Уол оҕо курун үстэ курданар,

Аан дойду аартыктарын аһан,

Дьизэтигэр эргиллэр диэн этэллэр.

Таайыллыбат таабырын буолан,

Кистэл бүөмчү санаалаах

Дьолун, мааны киһибит Бүөккэ—

Бүөккэ Калачев

Килбигийэ, кэмчизрийэ,

Төһө да тутуннарҕын...

Аатырбыт ыраах Кытай сиригэр

Улуу Пекин куоракка

Араас омок дьонунаан тэбис-тэнгэ

Саха саргытын түстэһэ,

Олоробун Дуналыын — таптыыр

кэрээнтинин

Кэскиллээҕи этээр, изримэ

дьизэтин хаалларан,

Олоробут кый ыраах.

Эһиги сахпыт дьыалабыт, үрдүк

ыра санаабыт

Саха омуу аатыртын,

Кинэн нэлэмэн аартык буолан,

кэнчээрэ ыччаккыт

Баай-дуол олобун түстээтин!

Герасим ПЛАТОНОВ,
Арассыйа суруналыыстарын
союуһун чилиэнэ.

--- БЭЛИЭ ДААТА ---

Н. Д. СУБУРУУСКАЙ ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛЫН БЭЛИЭТЭЭНИНГЭ

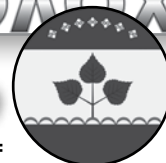
Биллиилээх уопастыбаннай-политическай диэйтэл, саха сиригэр гражданскай сэрии актыыбынай кыттылааҕа, кыһыл дружина хамандыыра Николай Дмитриевич Кривошапкин—Уот Субуруускай быһыл Ыам ыйын 22 күнүгэр төрөөбүтэ 125 сылын туолуоҕа. Кини аатын-суолун, үбүлүөйдээх дааталарын биір дойдулаахтара, улуус, өрөспүүбүлүкэ киэнник бэлиэтир.

1996 сыллаахха Н. Д. Субуруускай төрөөбүтэ 100 сылын бэлиэтиргэ өрөспүүбүлүкэтээҕи хамыһыһа тэриллэн үлэлээбитэ. Үбүлүөйдээх ыһах дойдутугар Болтоноҕо, улуус киинигэр тэриллибитэ. Үбүлүөйгэ аналлаах элбэх дьаһаллар ытыллыбыттар.

Элбэх ыалдьыт сылдьыбыта. Бу хаартыскаҕа Н. Д. Субуруускай, кини кэргэнэ М. И. Субуруускайа көмүллүбүт сирдэригэр венок ууруутун түгэнэ көстөр. Нэһилиэк баһылыга Алексей Слепцов тыл этэр. Субуруускай аатынан сопхуос дириэктэрэ Анатолий Ефремов, улуустааҕы тэрийэр хамыһыһа бэрэссэдээтэлэ, улуус баһылыгын социальнай болпуруостарга солбуйааччы Тарас Тарасов, улуус баһылыга Иван Сивцев, өрөспүүбүлүкэтээҕи тэрийэр хамыһыһа бэрэссэдээтэлэ, Бырабыыталыстыба бэрэссэдээтэлин солбуйааччы Климент Корякин, Субуруускай уола Константин Субуруускай кэргэнинин, Аҕа дойду сэриитин кыттылааҕа Гаврил Ефимов, профессор Гавриил Макаров.

Алексей СЛЕПЦОВ.

"БИИР СОМОБО" медиа-бырайыак // КЫТААНАХ НЭИЛИЭГЭ

«Уран» кэрэни, кэскиллээби айар-тутар

Нэилиэк уран тарбахтаахтарын, кэрэни сэнээрээчиллэрин өйүүр, кинилэр талааннара арылларыгар, сайдарыгар көмөлөһөр сыалтан, 2005 сыллаахха, «Түһүлгэ» сынналан кинин методина Л.Н.Монгуш көбүлээһинэн, «Уран» түмсүү тэриллэн үлэтин сабалаабыта. Салайааччы - Саха Өрөспүүбүлүкэтин уус-уран оноһуктарын маастара Е.Т. Миронова. Түмсүүгэ сыллата, ортотунан, уонтан тахсалыы киһи дьарыктанар.

Дьарык урукку сылларга ыйга иккилитэ ытыллар эбит буоллабына, билигин нэдиэлэбэ биир күн ытыллар. Дьарык былаана сыллата уларытыллан

оноһулан иһэр, сүрүннээн уран тарбахтаахтар бабалара учуоттанан, тизмэтэ таныллар. Манна биһиги сахалар төрүт оноһуктарын технологиятын үөрэтэн, араас аныгы тизхиныкэлэри баһылырга дьулуһабыт. Бу кэнники сылларга, биһиги сылга хайаан да биир уопсай улахан үлэни оноробут. Ол курдук, 2017 с. кыбытыктаах тигиинэн «Килэнки» паннону, 2018 с. быысапканан «Героические эпосы народов России» паннону, 2019 с. хатайдааһын ньыматынан «Өйдүүбүт, сүгүрүөбүт» паннону, быйыл сизлинэн сөрүөнү онордубут. Маны таһынан хас биирдибит тус-туһунан сөбүлүүр дьарыктаахпыт. Холобур, Е.М. Нестерева

өттүк симэбин, П.В. Монастырева туһунан иһиттэри тигэллэр. С.В. Лазарева кыбытыктаах тигиинэн, Е.Н. Ноева күрүчүөгүнэн баайынан, И.П. Макарова сизлинэн өрүүнэн дьарыктаналлар.

Бу сыллар устата айымньылаахтык үлэлиир дьоммут «Народный мастер Кытанахского наслега» ааты ыллылар: 2006 с. П.А. Пономарева, 2008 с. П.В. Монастырева, 2012 с. М. И. Дьячкова, Е.М. Нестерева, «Народный мастер Чурапчинского улуса» үрдүк аат 2007 с. П.А. Пономаревага инэриллибит. 2018 с. Е.А. Борисова тус быыстапкатын «Түһүлгэ» норуот айымньытын дьэтигэр тэрийбиппит.

Сыл устата айан-тутан таһаарбыт оноһуктарынан быыстапкаларга, күрэхтэргэ кыттыбыт түмүктэрэ:

- 2018 с. улуустаабы ычат форумугар – лауреат;

- 2019 с. улуустаабы «Кэрэлик» күрэххэ Е.М. Нестерева «Лучший традиционный комплект», Е.А. Борисова «Лучший дизайн» номинация;

- 2020 с. «Уруйдан, Улуу Кыайы!» кэтэхтэн өрөспүүбүлүкэтээби панно күрэххэ 1 миэстэ;

- 2020 с. «Сиздэрэй симэбим, кэрэ-мааны кизгэлим!» кэтэхтэн өрөспүүбүлүкэтээби күрэххэ 1 миэстэ.

Ити курдук, «Уран» түмсүү кэрэни айа-тута, үлэли-хамсы олоробут, инникитин былааммыт кизн.

Е.Т. МИРОНОВА,
Уран» түмсүү салайааччыта, саха
өрөспүүбүлүкэтин уус-уран оноһуктарын
маастара.

Обо аймахха тапталын инэрэн...

Обо иитиитигэр үлэлиир хас биірдии үлэһит чараас, уян дууһалаах, кырачааннар билиилээх-көрүүлээх, сайдылаах буола улааталларыгар санааны бүтүүн ууран, дьаныһан туруулаһар. Биһиги кэлэктиппит биір сүрүннүүр үлэһитинэн Анастасия Дмитриевна Винокурова буолар.

Анастасия Дмитриевна 2005 сыллаахха Намнаабы педагогическай коллехы бүтэрэн, уруһуй уонна черчение учуутала идэни баһылаан, Кытаанахтаабы «Ньургуня» уһуяанна уруһуйга уһуяаччынан үлэтин сабалаабыта. Аптаах кыраасканы илиилэригэр туппут кырачааннар кини салайытынан үгэс ситиһиллэммиттэрэ. «Уруһуй – норуоту сирэйдиір биір көстүү буоларын таһынан, обо-аймахха араһыспат аргыс, өй-санаа угааччы, убараабат уох, дьулусхан дьулуур буолара саарбаҕа суох» диэн санаанарын иитиллээчиллэригэр уруһуй куонкуруһун иилээн-сабалаан ытар. Куонкуруска сылын ахсын кыттааччы ахсаана эбиллэн, оболор үлэлэрин таһыма үрдээн иһэрэ, тэрийэр үлэбит наадалаабын, туһалаабын арылхайдык кэрэһэлиир. Ол курдук, күрэхтэһии сабаланыабыттан уопсайа 800-тэн тахса обо кыттыбыта.

Кэрэттэн киһи хаһан да салгыбат. «Иэйии» куруһуок оҕону кэрэни кэрэхсиргэ, сырдыкка-үтүөбэ уһуйар. Обо ситиһиитэ педагогика сүрүн наҕараада буолар, ол курдук куруһуокка дьарыктанар иитиллээчиллэрибит ситиһиилэрэ үгэс: «Бриллиантовые нотки» бүтүн Арасыйатаабы бэстибээл уруһуй номинациятыгар А. Винокурова 1 истиэпэннээх диплома, «Сахам сиригэр дьыл кэмнэрэ» улуус уһуяаннарын иитиллээчиллэрин икки ардыгар К. Саввина 1 миэстэ, «Зима-начинается с Якутии» бэстибээлгэ А. Неустроева 1 миэстэ, «Бриллиантовые нотки» бэстибээлгэ мода номинациятыгар «Сайаана» бөлөх 3 истиэпэннээх лауреата, «Иэйии умсулҕана» регионаабы күрэххэ «Сайаана» бөлөх 2 истиэпэннээх лауреата, «Олонхо кизн кизлитэ» улуустаабы күрэххэ А. Неустроева 3 миэстэ,

"Мусор может быть красивым и полезным" улуустаабы күрэххэ А. Владимирова 1 миэстэ уо.д.а. Уһуяаммытыгар буолартэрэһиннэр, дь а й ы м а л а р тупсабай көрүннээх ааһалларыгар кыһаллар, оболорбут бырааһынныктарын кизгэтиигэ болҕомтолоохтук сыһыаннаһан төрөппүттэр, көрөөччүлэр биһирэбиллэрин, махталларын ылар.

2015 сылтан үрдүк көрдөрүүлээх, үлэтигэр дьаныардаахтык сыһыаннаһар педагогу таба бэлиэтээн, кэлэктиппэ педагогическай, методическай үлэни иилиир-сабалыыр сүрүннүүр иитээччинэн ананан үлэлиир. Сүрүн болҕомтотун педагогтар бэйэлэрин сайыннарыларыгар, идэлэрин таһымнарын үрдэтиигэ ууар. Анастасия Дмитриевна методическай үлэ хаамытыгар сонун көрүннээх, араас хабааннаах үлэни ытар: сэмнээрдер, төгүрүк остуоллар, педагогтар үүнэр-сайдар усулуобуйаларын тэрийии. Кини көмөтүнэн уһуяаммыт педагогтара араас таһымнаах научнай-практическай кэмпириэнсийэлэргэ, куурустарга, маастар-кылаастарга, педагогическай быыстапкаларга ситиһиллээхтик кытыннылар, научнай сурунаалларга, хомуурунньуктарга ыстатыйалара бэчээттэнилэр: "Тиһик" XIV Өрөспүүбүлүкэтээби педагогическай дьаарбанкаҕа бырайыагы көмүскээһин, "Скандинавская ходьба как фактор оздоровления детей дошкольного возраста" VI норуоттар икки ардыларынаабы НПК-ҕа "Актуальные проблемы физической культуры и спорта" ыстатыйа, "Оздоровительная (скандинавская) ходьба на примере лыжного манежа" "Современные проблемы физической культуры, спорта и молодежи" IV регионаабы НПК-ҕа, "Кинусайга-пэчворк без иглы", "Организация РПГС по ОО "Художественно-эстетическое развитие" диэн тизмэбэ маастар-кылаас, "Совместная деятельность детей и взрослых в условиях реализации ФГОС ДО: Материалы 1 республиканских "Педагогических чтений" өрөспүүбүлүкэтээби аабылар түмүктэринэн хомуурунньукка ыстатыйа, «Холод и здоровье» норуоттар икки ардыларынаабы научнай-практическай сэмнээрэгэ ыстатыйа уо.д.а.

Анастасия Дмитриевна Үөрэх министриэтибэтин Бочуотунай Грамотынан, Чурапчы улуһун баһылыгын Бочуотунай грамотатынан, «За преданность детству» үөрэх салалтатын бэлиэтинэн наҕараадалааммыта.

Н.А. ЗАХАРОВА,
Кытаанахтаабы «Ньургуня» уһуяан
сэбидисэйэ.

Нэилиэк устуоруйатын сырдатааччы

«Кэрэни кэрэстиир, үтүөнү үксэтэр көлүөнэ үрдүк аналга тиксэр», - диэн норуодунай суруйааччы Софрон Данилов этэн турардаах. Кэнники кэмгэ Саха сириг нэилиэктерин устуоруйата, былыргы баай ис хоһоонноох кэрдиис кэмнэригэр сабалаан, бүгүнтү олохторо-дьаһахтара кизник сырдатыллан, кинигэбэ тиһиллэн үйэтиллэр буолла.

Ол курдук, ааҕааччы кизн аранатыгар анаммыт историческай хабааннаах, дьонун суолталаах кинигэлэри суруйан, бэчээккэ таһаарар дьонтон биірэдэстэринэн – Чурапчы улуһун Кытаанах нэилиэгин олохтообо, түмэл үлэһитэ Екатерина Прокопьевна Скрябина буолар. Кини, тиһигин быспакка, утумнаахтык үлэлээн, Кытаанах (1 Хатылы) нэилиэгин устуоруйатын уруккутун уонна Аҕа дойдуга Улуу сэриитин тизмэтигэр анаммыт кинигэлэри суруйан үйэтигэ.

Екатерина Прокопьевна Саха Судаарыстыбаннай университетын бүтэриэбүттэн дойдутугар ананан, харыс сири халбарыйбакка, төрөөбүт түөлбөтигэр тыа хаһаайыстыбатын салаатыгар, олохтоох Сэбизт сэкирэтэринэн, кэлин дьаһалта исписэлиһинэн өр сылларга энкилэ суох үлэлээн, 2009 сыллаахха «СӨ муниципальной сулууста туйгуна» бэлиээн наҕараадалааммыта.

Төрөөбүт дойдутугар дын бэриниилээх киһи сизиринэн, кини түөлбөтин устуоруйатын, дьонун-сэргэтин олоһун туһунан үүнэр көлүөнэбэ тиздэр соругу туруорунар: «Албан аат» уроктарын ытар, кэпсиир, матырыйааллары түмэр, кинигэбэ суруйан сырдатар.

Екатерина Прокопьевна Скрябина уонна Матрена Семеновна Леонтьева Боотуруускай улуус биір ытык түөлбөтин устуоруйатын кэпсиир «Кытаанах нэилиэгэ. Чурапчы улуһа» кинигэни 2005 сыллаахха хомуйан бэчээккэ таһаарбыттара. Бастакы кинигэбэ нэилиэк былыргы устуоруйатыттан сабалаан, 1950 сылга диэри кэм сырдатыллан суруллар. Үгэс матырыйааллар: докумуоннар, ахтылар, хаартыскалар, суруктар - киллэриллибиттэр. Кинигэ чаччыларга олоһурут улахан суолталаах үлэ буолан, дьон-сэргэ сэнээрэитин ылыан ылар.

Кыайыы 75 сылын көрсө «Алаас буйун уолаттара. Кытаанах, Танда-Бахсы. 1941-1945сс.» кинигэ 2020с. күн сириг көрдө. Екатерина Прокопьевна, историк идэлээх кыһын Екатерина Иннокентьевнаны, сизнэрин Дмитрий, Иннокентий Скрябиннары көбүлээн, көмөлөһүннэрэн, кинигэни хомуйан онордулар. Кинигэ, аатыттан сабалаан, табыллыбыт үлээн сыаналанар. Биһиги нэилиэкпит дьоно устуоруйа биір уустук кэрдиис кэмигэр саалаахтан самныбат хорсун быһыыларын чаччылаахтык сырдатар дириг ис хоһоонноох, сүнкэн суруйуу быһыытынан билииллэр.

Екатерина Прокопьевна сырдатар-үйэтигэр үлэтэ кэскиллээби түстүү турдун.

Ольга АРЖАКОВА,
саха тылын, литэрэтиирэтин
учуутала.

Сыһарыыны бэлэмнээтэ Анна ЗАХАРОВА.

ЧӨМҮЧҮК

Оболорго уонна дьахталларга аналлаах сыһарыы

ВАЛЕНТИНА АДАМОВА: "Баайыынан эрэ мунгурдаммаппын, араас хайысханы барытын боруобалыыбын"

Бүгүнгү
геройбун
олус түргэнник
таллым. Инстаграм
ситимигэр араас
кыраһыабай дьиз
киргэлин, кыра оболорго,
кэрэ куоларга аналлаах
онгоһуктары бэйэтин
илиитин сылааһынан
онгорор Валентина
Адамованы @_eva_knit_ үгүспүт
кинилин сэхэргэһиитин

билэр буолуохтаах. Онон аабын.

- **Валя, үтүө күнүнэн! Бастатан бэйэбин, дьиз кэргэннин билиһиннэр эр.**

Үтүө күнүнэн! Бэйэм Чурапчыбын, Филипповтар дьиз кэргэннэ бастакы оҕонон төрөөбүтүм. Кэргэмминэн Валентинныын үс уол оболоохпут. Улахан уолбут Валентин быйыл 18 сааһын туолан, Улан - Удэба сулууспалыы сылдыар, орто уол Адам И.М. Павлов аатынан Чурапчы орто оскуолатын 5-с кылааһын үөрэнээччитэ. Онтон кыра уолбут Айастан бу абыйаах хонуктаабыта күн сиригэр көрбүтэ.

- **Эйигин дьон-сэргэ араас онгоһуу онороругунан билэр. Бастаан туохтан саҥалаабыккыны?**

Кыра эрдэхпиттэн кэрэ эйгэбэ сыстабаспын. Аан бастакы олугу ийэм уурбута. Кыра эрдэхпинэ ийэм баайар этэ, ону көрө сылдьан интэриимиппин, эбиитин аҕам култуура үөрэхтээх буолан, кэрэ эйгэтигэр сыстан улааппытым. Бастаан ийэбиттэн баайарга үөрэт диэн көрдөспүтүм. Боростуой, көнө баайыны үөрөппүтэ, ол сыл шарфик арааһын баайбытым. Сыыйа бэйэм үөрэнэн, наскыны да, үтүлүгү да ааһан иһэн баайар буолбутум.

- **Онтон билигин ханнык суолу тутуһан сылдьабыны? Үлэлэргэр сайдыыны кытта тэннэ хардылыыргын көрөбүн, хантан үөрэнэбиний?**

Абыйаах сыллаабыта @_eva_knit_ диэн инстаграм страница арынан, сөбүлүүр дьарыкпынан баайбыт үлэлэрбин хаартыскага түһэрэн таһаарар буолбутум. Чопчу биир баайыынан эрэ, биллэн турар, мунгурдаммаппын, араас хайысханы барытын боруобалыыбын. Билигин араас матырыйаал да баара ону көнүлүүр. Ол курдук макраме, роспись, трикотажнай саптан суумкалары, корзиналары, оҕо оонньуурун, араас кизгэли да онорон таһаарыаһын сөп. Бириэмэни кытта тэннэ муода уларыян иһэр, ону кытта тэннэ хардылаан иһэрбин сөбүлүүбүн. Хантан үөрэнэбин диір буоллаха үксүн бэйэм айабын. Маны таһынан билигин араас элбэх маастар-кылаастар бааллар, онтон бэйэбэр сөптөөбү атыылаһабын. Киһи биір сиргэ турбакка, сайдан иһиэхтээх диі саныыбын.

- **Маастар-кылаастары бэйэн эмиз ытаабын дии? Киһи бөбө туһанар быһыылаах.**

Маастар-кылаас ытарбын наһаа сөбүлүүбүн. Эрдэ пандемия буола илигинэ, утары көрсөн олорон ытар этим. Ону олугун ахтабын, билигин барыта онлайн буолла. Онно да санаабын түһэрбэккэ, онлайн маастар-кылаастары устан онортуубун. Онлайн маастар - кылаас көрдөххө боростуой эрэри, үлэтэ баһаам. Дьон барыта хардыынан видео форматы ордорор, оһон дьэ оннук устабын, барытын быһан-отон, наадалаабын хаалларан обраоткалыыбын.

- **Манньик дьарык эбии дохуоту төһө киллэрэрий?**

Эбии дохуоту киллэрэр бөбө буоллаҕа диі, кылаабынайа сатаан дьонно тиірдэр буолуохха наада. Билигин бэйэ илиитинэн онгоһуга сыаналанар кэмэ дьэ кэллэ. Дьон быһаарсар, өйдүүр буолла. Бэйэн үлэбин хайдах көрдөрөрүг эмиз улахан суолталаах. Бэйэ үлэтинэн сатаан дохуот киллэринэр диэн туспа талаан диі саныыбын. Холобур, мин олус элбэх үчүгэйдик баайар, ону-маны онорор кыргыттары билэбин эрэри, сатаан хаартыскага түһэрбэт, кыраһыабайдык тиірдибэт буолан, сатаан атыыга ыппакка хаалаллар. Хаартыскага таба түһэриі диэн биһиги идэбитигэр наһаа наадалаах, манна аналлаах араас куурустар бөбөтө бааллар.

- **Валя, кэпсэтигин иһин махтанабын. Талаанын өссө да арылла турдун, дьиз кэргэннэр дьоһу, доруобуйаны.**

Обо көмүскэлин күнүгэр анаан

сүрдээх дорбоонноохтук, санга аллайар:
Онтон мин, бэрээдэк баар уолабын...
Оболор бары күлсэ түстүлэр.

Сарсыарда уһууаанга кэлээт, Вика этэр:
-Парасковья Ивановна, мин маамабын «Ийээ»
дизбиппэр наһаа үөрдэ уонна миигин сыллаата.
-Ээ, Вика маладьыас.
Вика ийэтэ туюхтан олус үөрбүтүн итинник
быһааран бизрдэ.

Оболоор, быйылгы дьыл бэлиэтэ обус диэн
быһаара олордохпуна, Туйаара этэр:
-Парасковья Ивановна, ынах абата обус ээ.
Бары соһуйан эрэ хааллыбыт.

Эбиэт кэмгэр аһылык бэрээдэгин кэпсибин.
Оболор бары чуумпуран олорон истэллэр. Бу кэмнэ
Сандаар:

-Парасковья Ивановна мин курдук сахалыы
үчүгэйдик сангарар...
- Кырдьык Сандаар мэлдьи сахалыы олус
ыраастык сангарар, маладьыас, диэн хайбыгыбын.
Оболор: биһиги эмиэ...

Дьизбиттэн кэллим. Сандаал олоппоско
дьоһуннаан олорон:

-Парасковья Ивановна, дьизбиттэн сынньанан
кэллин дуо?
-Сынньанан.
-Халлаан тымныы дуо?
-Тымныы.
-Конечно тымныы. Оччоҕо сылаастык танна
сырыт ээ...
Сандаал субэтиттэн бары да үөрдүбүт.

«Айсаана, улааттаххына туюх үлэһит
буолуоххун бабарагыный?» диэн иитээччи ыйытар.
Айсаана: «Путин эбэтэр Семен Андреевич
Новгородов...»
Соһуччу сытыы эппиэттэн бары хам бардыбыт.

Ити курдук, обо миннигэс саҥата киһи ис кутун
манныытар, үөрдэр- көтүтэр, кэрэбэ-сырдыкка
угуйар. Обо чарапчылаах имигэс толкуйа киһиэхэ
истинг иэйиини бэлэхтиир, дьиз кэргэни биир
сомоболуур, дьон-сэргэ уйулҕатын угуттуур.
Обо көмүскэлин күнүнэн Чурапчыбыт дьонугар –
сэргэтигэр олбуор аайы обо саҥата тохтообокко
чугдаардын, ыал аайы оһох буруота уостубакка
унаардын диэн субэ-соргу тылларбын аныыбын.

Парасковья ПОПОВА—Тускулаана,
РФ суруналыыстарын сойууһун чилиэнэ.

Оболорбут саналарыттан

Лилия үс саастааҕар интэринээт-оскуолаҕа
көһөн табыстыбыт. Саҥа уопсай дьизбэ биир
хостоох кыбартыыраны бизрдилэр. Кизһэ ас
буһарар саҥана арай, Лилия эмискэ соһуйан,
издэстэрин туттар.

- Уой даа, оһохпутун умнубуппут, аспытын
хайдах астыыбыт?
Кирпииччэ оһобун көһөрөн аҕалыан бабарбыт.

Лилия, түөрт саастаах. Саастыы обото Лена
оонньуу киһирэр, соробор киһирбэт. Лилия күн аайы
киллэриэн бабарар. Ыксаан этэр:

- Эһиги тоҕо Лена Колесованы
төрөппөтөххүтү? Биһиги иккиэн оонньуу аҕай
этибит.

Лилия, чиэппэр түмүгүн истэн үөрэн аҕай кэллэ.
- Мин «отличник» буоллум. Биир да «түөрдүм»
суох.

Ким эмит кэллэр эрэ эбэтэр саныы-саныы
ыйытар:

- Үөрэхпэр хайдах этибиний?
«Отличник» диэн тылы истиэн бабарар.

Лилия, үөрдэбинэ, хайбаннагына наар бу
тыллары хатылыыр:

- Маама, ыраас уу, күн-ый, сулус, сибэкки, айылҕа,
танара, үөрүү-көтүү, таптал уонна саамай үчүгэй
«Ийэ» диэн.

Обом ити курдук сангардагына, наһаа үөрэбин
уонна махтанабын.

Егорка 1 сааһын 8 ый ааста.
- Мин обом бэрээдэктээх, — диэтэххэ, быар
куустан баран, үчүгэй баҕайытык көрөн олорор.
Бэрээдэгин көрдөрөр.

2 сааһын 2 ый ааспыт Егорка иннигэһэ суох
сангарар. «Ну, погоди», «Бэмби» мультиттар, «Один
дома» киһинэ ис хогооннорун кэпсиир.

Ааны тонгсуйдулар. Сүүрэн тийиэн, ыйытар:
- Кто там? Киир, аһаа, — диэн ыалдьыт чүөчэни
үөртэ.

Егорка үс аҕаарын ааһыта, аһыы олорон,
ытыһын барытын саахар онордо.

- Тирээкэтэ бизрин эрэ, илим саахар бадараана
буолла.

Егорка үс көлүөһэлээх бэлисипиэтин хоспоххо,
аҕатын эргэ бэлисипиэтин аттыгар туруорар.
- Паапатын аттыгар турдун.

- Егорка, нууччалыы сангар эрэ.
- Поехали, пошли, хорошо, нуучча, куда, почему,
открывай, вкусно...
«Нуучча» диэн тылы хайаан да кыбытар.
Нууччалыы тыл дии саныыр.

Уһууааным оболоро үөрдэллэр

Аттыбар кырачаан Жанна кэлэн олордо.
-Парасковья Ивановна, мин колготкам наһаа
тириппит.

Жанна бэйэтэ тириппитин итинник имигэстик
быһаарбытыттан үөрэн күлүстүбүт.

Элинаттан ыйытабын:
Элина улааттаххына туюх үлэһит
буолуоххунуй?
- Я буду мамой, а не папой.
-Даа...

«Арай биридэ бэрээдэгэ
суох обо олорбут...»
иитээччи кэпсээн ааҕар.
Сандаар наһаа
болбойон истэ
олорон, эмискэ

Сыһыарыыны бэлэмнээтэ Елена МАКАРИНСКАЯ.

--- СУРУТУУ -- 2021 ---

«Сага олох» 2021 сыл 2-с агаарыгар сурутуу сабаланна

6-ЫЙГА ХАҢЫАККА СУРУТУУ СЫАНАТА:

Аадырыска тириэрдии

487,68 ₽

Почтаттан ылыы

473,34 ₽

Редакцияттан ылыы

420 ₽

ЭБЭРДЭЛИИБИИ!

Күндү амарах абабытын, үтүө-мааны эһэбитин, хос эһэбитин, Мындабаайы бөһүлээгэр олорор үлэ, тыыл бэтэрээнин, эргизин туйгунун **Николай Антонович КОЖУРОВЫ** Ытык сааскынан, 90 сааскын томтойо туолбут дьоро күнүнүн истин-иһирэх эбэрдэбитин тиэрдэбит!

Эн кизн-холку, көрсүө-сэмэй майгыгынан холобур буолабын. Биһиги туспугар ахсаабат кыһамныын иһин мунгура суох махтанабыт. Бука барыбытыгар олоххо эрэли, кэрэ, сырдык санааны сабабын, иллээх-эйлээх олобу түстүүгүн.

Ытыктыыр, тапталлаах киһибитигэр саха алмааһын курдук кытаанах доруобуйаны, туох баар үтүөнү, кэрэни, дьоллоох олобу бабарабыт! Оболорун, сизинэрин, хос сизинэрин сылаас тапталларыгар уугуттанан, өссө дабыны өйбүл-тирэх буолан, уһуннук, дьоллоохтук олор!

Оболорун, кийииттэрин, күтүөттэрин, сизинэрин, хос сизинэрин.

--- ВНИМАНИЕ! ---

Уважаемые потребители!

Энергосбыт ПАО «Якутскэнерго» рекомендует воспользоваться дистанционными сервисами.

Информация о дистанционном обслуживании размещена на сайте ПАО «Якутскэнерго»: www.yakutskenergo.ru.

Заплатить за свет и тепло, передавать показания счетчиков можно через сайт Якутскэнерго:

- личный кабинет;
- без регистрации в личном кабинете (ссылка «Передать показания счетчика», «Оплатить банковской картой» на гл/ странице сайта).

Энергосбыт проводит с 16 марта по 10 июня 2021 года акцию «ВКЛЮЧАЙСЯ!»

Участники – пользователи Личного кабинета на сайте, получающие электронные квитанции. Положение об акции размещено на сайте Якутскэнерго.

Разыгрывается приз — планшет iPad.

Розыгрыш состоится 15 июня.

Тел. 8-800-100-22-05.

--- КӨР-СЭРГЭЭ ---

НВК SAHA

«Саха» НКХ ханаалын Ыам ыйын 24-30 күнүнээби бырагыраамата

НВК SAHA

Ыам ыйын 24 күнэ Бэнидиэнньик 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим радио 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Чел буолуох! 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационной биэри 12+ 18:15 - Сээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уоьугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационной биэри 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Сардаана 6+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Ыам ыйын 25 күнэ оптубурунньук 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+	08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Репортаж 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааа 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Геван 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационной биэри 12+ 18:15 - Сээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уоьугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационной биэри 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Сардаана 6+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Эл Иитэ 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Олох уоьугэр 12+ Ыам ыйын 26 күнэ сэрэдэ 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+	11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааа 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Горожане 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационной биэри 12+ 18:15 - Сээн сирэ 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Талбан 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационной биэри 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Сардаана 6+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Талбан 12+ Ыам ыйын 27 күнэ чэппизэр 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+	12:15 - Асчыттар 12+ 13:00 - Репортаж 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааа 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 16:45 - Клевая рыбалка 12+ 17:15 - Тыыннаах дорбоон 6+ 18:00 - «Саха сирэ» информационной биэри 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - Пути великих свершений 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Олох уеьугэр 12+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационной биэри 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Сардаана 6+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Эл Иитэ 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Олох уеьугэр 12+ Ыам ыйын 28 күнэ бээтинсэ 06:00 - Сана кун 6+ 07:00 - Утро Якутии 6+ 08:00 - Сана кун 6+ 10:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 10:15 - Якутск сегодня 12+ 11:00 - Тизэргэн 12+ 11:30 - Подворье 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Асчыттар 12+	13:00 - Дойдум дьоно 6+ 13:15 - Актуальное интервью 12+ 13:30 - «Саха сирэ-Якутия» информационная программа 12+ 14:00 - Тэтим чааа 6+ 15:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 15:15 - Бастын клип 12+ 15:30 - Документальный фильм 12+ 16:15 - Кэрэ кэпсээн 6+ 17:30 - Тымныны кыайыттар 12+ 18:00 - «Саха сирэ» информационной биэри 12+ 18:15 - Актуальное интервью 12+ 18:30 - ПроАвто 12+ 19:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 19:15 - Ырыа кизьэтэ 6+ 20:30 - «Саха Сирэ» информационной биэри 12+ 21:00 - Тизэргэн 12+ 21:30 - Подворье 12+ 22:00 - Сардаана 6+ 22:30 - Итоги дня 12+ 23:00 - Аал-луук мас 12+ 23:45 - Бастын клип 12+ 00:00 - Ырыа кизьэтэ 6+ Ыам ыйын 29 күнэ субуота 06:00 - Золотой фонд 12+ 07:00 - Саха итэ5элэ 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:00 - Просто вкусно 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Кэрэ кэпсээн 6+ 11:00 - Чел буолуох! 12+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Эр Бэрдэ 12+ 12:45 - Асчыттар 12+ 13:30 - Саха сирэ. Кунтэн кун 12+ 14:15 - Тизэргэн 12+ 16:45 - Подворье 12+	17:45 - Репортаж 6+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Айыы кыата-айар кыаа 6+ 20:30 - В эфире-филармония Якутии 12+ 21:00 - Саха сирэ. Кунтэн кун 12+ 21:45 - Александр Невский-защитник земли русской 6+ 23:15 - Клевая рыбалка 12+ 23:45 - Кэрэ кэпсээн 6+ Ыам ыйын 30 күнэ баскыһыанна 06:00 - Золотой фонд 12+ 07:00 - Саха сатаабата суох 12+ 07:30 - Геван 12+ 08:30 - Парламентский вестник 12+ 08:45 - Будем вместе 12+ 09:00 - Истин илдьит 6+ 09:45 - Детское время 0+ 10:00 - Вместе - в добрый путь! 6+ 12:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 12:15 - Вместе - в добрый путь! 6+ 13:30 - Якутия. День за днем 12+ 14:15 - Вместе - в добрый путь! 12+ 18:00 - «Якутия» информационная программа 12+ 18:15 - Истин илдьит 6+ 19:00 - Вместе - в добрый путь! 6+ 20:30 - Якутия. 20 лет в 21 веке 12+ 21:00 - Якутия. День за днем 12+ 21:45 - ПроАвто 12+ 22:15 - Охота и рыбалка в Якутии 12+ 22:45 - Уутээн кэпсээнэ 12+ 23:15 - Кэнсиэр 6+
--	---	--	---	--	---

АХТАБЫТ -- САНЫЫБЫТ...

Саха Өрөспүүбүлүкэтин норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ, Мугудай, Чурапчы нэһиликтэрин, Чурапчы улуунун Бочуоттаах олохтооҕо, тыыл, үлэ бэтэрээнэ, Хоту көһөрүллүү кыттылааҕа, коммунист **Дьячковский Петр Прокопьевич** бу дьыл ыам ыйын 20 күнүгэр уһун, ыарахан ыарыыттан 93 сааһыгар олохтон туораабыта 40 хонуга туолла.

Күндү киһибит, тапталлаах таайбыт 1927 с. Чурапчы оройуонугар Мугудай нэһилигэр Мария Семеновна, Прокопий Петрович Дьячковскайдарга 5-с оҕонтор төрөөбүтэ. Кини 3 эдьийдээбэ, биір убайдааҕа, ыарыһах буолан, эрдэ өлбүтэ үһү. Онон эдьийдэрин тапталлаах сурустара этэ. Петр оҕо эрдэбүттэн ийэлээх аҕатыгар сүрүн көмөлөһөөччүлэрэ буолан, кыра сааһыттан оҕус сиэтэн, от охсон, бурдук ыһан, үлэбэ буһан-хатан улааппыта. Мугудай начаалынай оскуолатыгар үөрэнэригэр оччотооҕу бары оҕолордуун оҕолор кыстыгыттан сатыы сылдьан үөрэммитэ. Кыстыктара Куонду сайылыктара Табын этэ.

1941с. Аҕа дойду Улуу сэриитэ саҕаланан, дьон чулуулара, эдэрдэрэ сэриигэ баран, дойдутарыгар кырдыаҕас оҕонньоттор, эмээхситтэр, дьахталлар, оҕолор эрэ хаалбыттара. 1942 сыл сайыныгар уот кураан сатыылаабыт, эбиитин, өрт уота туран өссө издээни аҕалбыт. Ити 1942 сыл күһүнүгэр кыстык саҕаланан Мугудай оройуонун үгүс колхуостарын күөс өттүнэн Хоту балык булдууга ыраах айанна үүрбүттэр. Ол иһигэр Мугудай нэһилиэгиттэн "Октябрь 20 сыла" колхуос 28 хаһаайыстыбата 78 киһи хоту көһөрүллэн, Эдьигээн оройуонугар Талахтаах диэн икки атах үктэммэтэх сиригэр, аһаҕас халлаан анныгар, хайыр таас быһыгар илдээн сүөкээбиттэр. Хаар түспүтүн кэннэ тийибиттэр. Ол көмгэ биһиги таайбыт 14-дүттэн сангардыы ааспыт уол этэ. Онон улахан дьону кытта тэннэ инчэбэй маһы санныларыгар таһан, ампаар дьыз туттубуттар. Тон буорунан даннаабытара кыһыны быһа таммахтаан, кырыаран, оннук кыстаан олохтубуттар. Кыайыы туһа диэн, күөстэрэ төһө кыайарынан, фронтка анаан балыктаабыттар. Аҕата бурдуктаах балаакканы харабыллыы туран, хоргуууттан 1942с. кыһыныгар өлбүт. Петр икки сыл устата балыкка сылдьан баран, Быков Мыска кэлэн, 7-с кылааска үөрэммит. 1945с. саас бүтэһик борохуотунан ийэтинэн кэлэн, Чурапчытаагы педучилищега үөрэнэ кирибэтэ. 1950с. ону бүтэрэн, Бахсы оскуолатыгар дириэктэринэн, учууталынан үлэлээбитэ. Онтон Анаабыр оройуонугар ананан тийэн, үөрэх салаатын сэбиэдиссэйинэн, партия райкомун инструкторынан, пропаганда отделын сэбиэдиссэйинэн хас да сыл үлэлээбитэ.

1958с. дойдутугар кэлэн, ССКП Чурапчытаагы райкомун инструкторынан, онтон 1959с. Сыланна Сталин аатынан колхуоска партком сэкирэтэринэн үлэлээбитэ. Салгыы ССКП 22-с сийиһин аатынан улахан колхуоска

партком сэкирэтэринэн үлэлээбитэ. Кини биір дэ уруккутун кэпсээн баран: "Мин курдук оройуону бүтүннүү кэрийэн үлэлээбит киһи суох ээ," – диэбитэ.

Ол да иһин нэһиликтэр кырдыаҕастарын барыларын билэрэ. 1971 с. төрөөбүт дойдутугар Мугудайга тахсан, Калинин аатынан колхуос бэрэссэдээтэлинэн таһаарылаахтык үлэлээбитэ. Тутуу бөҕөнү ыттарбыта. Кини саҕалааһынынан Мугудайга улахан кулууп тутуллан, нэһиликкэ улахан өрө көтөбүллүү буолбута. 1974 с. сопхуос тэриилбиктэ. Онон ити сылтан 1987 сылга диэри Чурапчы оройуонун лесхозугар дириэктэринэн ситиһиилээхтик үлэлээбитэ. Ол туһунан кинини кытта биіргэ үлэлээбит дьоно иһирэхтик ахталлар. Биэнсийэбэ тахсан баран, кырдыаҕастар оройуоннаагы сэбиэттэрин бэрэссэдээтэлинэн, "Ытык сүбэ" Сэбиэтин бэрэссэдээтэлинэн үлэли сылдьыбыта. 1952 сылтан ССКП чилиэнэ, пропагандист, лектор этэ.

Төрөөбүт Мугудайын дьоно Петр Прокопьевичи истинник саныллар, үтө тылынан ахталлар. Кини сааһын тухары үтө суобастаахтык үлэлээбитин үрдүк наҕараадалара туоһулулар: ССССР Үрдүк Сэбиэтин Бочуотунай грамотата, "СӨ норуот хаһаайыстыбатын үтүөлээх үлэһитэ" Судаарыстыбаннай бэлиэ, "Сэрии сылларыгар килбиэннээх үлэтин иһин" мэтээл, И.В. Сталин төрөөбүтэ 130 сылынан, Кыайыы 50,60,70,75 сылларыгар анаммыт үбүлүүдээх бэлиэлэр.

Биһиги, кини эдьийин, Мугудай нэһилиэгиттэн бастакы Герой ийэ Варвара Прокопьевна уонна тыыл, үлэ, Аҕа дойду Улуу сэриитин кыттылааҕа, сэрии, үлэ бэтэрээнэ Николай Иванович Васильевтар оҕолор, сизиннэрэ, бары кийииттэрэ, күтүөттэрэ, таайбытын күндүтүк саныыбыт, киэн туттабыт. Кини – биһиги тумус туттар киһибит этэ. Биһиги улаатыыбыт, үөрэнэн үлэһит, ыал буолуубут барыта кинини кытта ыкса сибээстээх. Хас оҕо ыал буолар сыбаайбатын тэрээһинэ таайыт уонна санаспыт Анна Терентьевната суох буолбат этэ. Таайыт бары аймахтарыгар олус истин, амарах сыһыаннааҕа. Ол да иһин оҕолор таайдарын, абаҕаларын бары таптыыллар, убаастыыллар.

Чугас аймахпыт, таайыт Дмитрий Александрович Дьячковскай оҕолоругар Александрга, Дмитрийгэ, эдьийбит Марфа Александровна Красильникова оҕолоругар, бырааппытыгар Прокопий Дьячковскайга, күтүөттэригэр Егор Семенович Дьячковскайга, Егор Анемподистовка, Петр Сивцевкэ, бырааппытыгар Семен Семенович Красильниковка, таайбытын кытта кэлэн кэпсэтэн, сэргэхситэн баралларыгар хас саас

аайы Ньюкулунунан кус аҕалан амсаталларыттан биһиги олус үөрэбит. Күндү дьоммутугар олус махтанабыт.

Петр Прокопьевич төһө да харабынан көрбөт буоллар, күннээҕи сонуну, оройуонугар, өрөспүүбүлүкэбэ туох буоларын араадыһаттан, тэлэбиисэртэн истэн, хаһыаттан аахтаран, барытын билэ олохтубута. Үлэни-хамнаһы, туох уларыһыы буолбутун интэриһиргиирэ. Кыайан сылдьар эрдэбинэ, ынырыыга мунньахха сылдьара, партийнай мунньахха күүһэ кыайарынан сылдьа сатыыра. Соробор дьон улууска урут туох уларыһыы буолбутун кэлэн ыйыттаһарына, кэпсиирэ, дьон сылдьарын сөбүлүүрө. Ыарахан ыарыһы тулуйан, биір дэ ынчыктаабакка, хара барыар диэри өйүн ыһыктыбакка сытан бараахтаабыта. Икки сиэн балыстара биһиги ийэбит кэриэһин толорон, таайыт тиһэх күнүгэр диэри көрөн-истэн бары чугас дьоммут көмөлөрүнэн унуох туттубут.

Күндү киһибитин сүтэрбит ыарахан күннэригэр күүс-көмө буолбут улууспут салалтатыгар баһылык А.Т. Ноговицынна, баһылыгы бастакы солбуйааччы А.А. Ноговицынна, улуус дьокутааттарын Сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр А.А. Захаровка, Ил Түмэн дьокутаатыгар С.И. Никитиннэ, улуус бэтэрээнэрин Сэбиэтин бэрэссэдээтэлигэр М.Н. Матвееваҕа, улуустаагы социальнай харалта управлениетын үлэһиттэригэр, салайааччы Л.В. Тосукаеваҕа, А.В. Васильеваҕа, Ойуур хаһаайыстыбатын кэлэктиибигэр, дириэктэр В.Г. Степановка, улуустаагы үөрэх управлениетын салалтатыгар, "Березка" уһуйаан кэлэктиибигэр, сэбиэдиссэй Е.И. Егороваҕа, тиһэх суолугар атаарсыбыт аҕам саастаах үөлээннэхтэригэр, ыкса ыалларбытыгар Т.С. Игнатьеваҕа, А.А. Пермяковаҕа, Степанида, Дмитрий Демьяновтарга, дьүөгэбэр Зинаида Алексеевнаҕа барҕа махталбытын тиэрдэбит. Күндү дьоммутугар иллээх олобу, ыраас халлааны, чэгин доруобуйаны, таһаарылаах үлэни-хамнаһы, дьолу-соргуну баҕарабыт!

Дьолун олобу олохтубут, булгуруйбат санаалаах коммунист, сатабыллаах салайааччы, уопастыбаннык улуунун, Мугудайын сайдыытыгар, Чурапчытыгар дьолун кылаатын киллэрбитин бар дьоно-сэргэтэ өйдүү-саныы сылдьыахтара. Биһиги күндү таайытын мэлдьи үтө тылынан ахтабыт-саныыбыт, үтө холобур оностобут.

Эдьийин оҕолоро – сиэн балыстара, бырааттара, кийииттэрэ, күтүөттэрэ, сизиннэрэ, хос сизиннэрэ.

БИЛЛЭРИИ / ОБЪЯВЛЕНИЕ

В ГАУ РС (Я) «Сахапечать» на постоянную работу в редакцию газеты «Сунтаар сонуннара» (Сунтарский улус с. Сунтар) требуется главный редактор. Требования к кандидату: высшее образование, приветствуется опыт работы в СМИ. К.т. 8 4112 341816. Резюме отправлять на электронную почту personal@sakha-press.ru с темой «Резюме на должность главного редактора газеты «Сунтаар сонуннара».

Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

ПЕСТЕРЕВ Иван Александрович

бу дьыл ыам ыйын 20 күнүгэр соһумардык олохтон туораабытын бары аймахтарыгар, билэр дьонугар диригин курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, кэргэнэ, оҕолоро, күтүөтэ, сизиннэрэ.

Ытыктыыр күтүөппүт, Чурапчы нэһилиэгин олохтооҕо

ОКОНЕШНИКОВ Владимир Иванович

олохтон туораабытынан, кэргэнигэр, балтыбытыгар Елена Семеновнаҕа, оҕолоругар, ийэтигэр Мария Гаврильевнаҕа, бары биіргэ төрөөбүттэригэр диригин куртурбаммытын тиэрдэбит.

Чурапчыттан, Дьокускайтан бары Иустиновтар, Дьячковскайдар, А.К. Собакина.

Ытыктыыр кэргэним, амарах аҕабыт, Алабар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, кырдыаҕас суоппар, үлэ бэтэрээнэ

МОХНАЧЕВСКИЙ Иван Константинович – Махно Баанһа

бу дьыл ыам ыйын 17 күнүгэр ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытын билэр дьонугар диригин курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, күтүөттэрэ, сизиннэрэ.

Кутурбаннырын тиэрдэллэр:

-Тапталлаах кэргэнэ, аҕалара, эһэлэрэ, Алабар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ, кырдыаҕас суоппар Мохначевскай Иван Константинович ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Анна Михайловнаҕа, кыргыттарыгар Екатеринаҕа, Нюргуннаҕа, күтүөттэригэр, нэһилик баһылыгар Нюргун Петровичка, Владиславка, сизиннэригэр Айыынаҕа, Эрсанна, Сандалга, Дьулусханна Алабар нэһилиэгин дьаһалтата.

-Ытыктыыр күтүөттэрэ, Чыаппара бөһүөлэгин олохтооҕо Мохначевскай Иван Константинович ыалдьан олохтон туораабытынан, балтыларыгар Анна Михайловнаҕа, кыргыттарыгар, күтүөттэригэр, сизиннэригэр, бары чугас аймахтарыгар Чурапчыттан, Дьокускайтан эдьийидэрэ Чикачевтар дьыэ кэргэттэрэ, Иустиновтар.

-Алабар нэһилиэгин Бочуоттаах олохтооҕо, үлэ бэтэрээнэ Мохначевскай Иван Константинович уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кыһыгар Екатерина Ивановна Поповаҕа, кини дьыэ кэргэнигэр, аймахтарыгар кииннэммит библиотечнай ситим.

Соловьев нэһилиэгин олохтооҕо, тапталлаах кэргэнэ, амарах аҕалара

ИВАНОВ Николай Иванович

соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Татьяна Петровна Красильниковаҕа, кыргыттарыгар, уолаттарыгар, кийииттэригэр, күтүөттэригэр, сизиннэригэр диригин куртурбаммытын тиэрдэбит.

Соловьев нэһилиэгин дьаһалтата, дьокутааттарын Сэбиэтэ.

Сылан нэһилиэгин олохтооҕо, тапталлаах кэргэним, күн күбэй ийэбит, эйэбэс эбэбит, үлэ бэтэрээнэ

АММОСОВА Евдокия Васильевна

бу дьыл ыам ыйын 17 күнүгэр ыарахан ыалдьан олохтон туораабытын бары билэр дьонугар, аймахтарыгар диригин курутуйан туран иһитиннэрэбит.

Кэргэнэ, кыргыттары, күтүөттэрэ, сизиннэрэ.

Кутурбаннырын тиэрдэллэр:

- Уһун Күөл бөһүөлэгин олохтооҕо, Сылан орто оскуолатыгар сэбиэдиссэйинэн үлэлээбит Аммосова Евдокия Васильевна уһун, ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Семен Михайлович Аммосовка, оҕолоругар, бары аймахтарыгар Сылан орто оскуолатын кэлэктиибэ.

- Күндү тапталлаах балтылар Аммосова Евдокия Васильевна ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Семен Михайловичка, кыргыттарыгар, күтүөттэригэр, сизиннэригэр биіргэ төрөөбүт эдьийиэ, күтүөтэ, бырааттара.

- Сылан орто оскуолатыгар өр сылларга интэринээт сэбиэдиссэйинэн үлэлээбит Аммосова Евдокия Васильевна ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Семен Михайловичка, оҕолоругар, эдьийигэр Саргылана Васильевнаҕа М.Кондратьева, С. Башарина, А.Стрекаловская, Н.Башарин дьыэ кэргэттэрэ.

-Күндүтүк саныыр оҕо саастарын доҕоро, дьүөгэлэрэ, Сылан нэһилиэгин олохтооҕо Аммосова Евдокия Васильевна ыарахан ыалдьан олохтон туораабытынан, тапталлаах кэргэнигэр Семен Михайловичка, оҕолоругар Настяҕа, Катюшаҕа, кинилэр дьыэ кэргэттэригэр, сизиннэригэр, биіргэ төрөөбүт эдьийигэр Саргылана Васильевна Башаринаҕа, кини дьыэ кэргэнигэр, бары аймахтарыгар Чурапчытаагы улуустар-оскуоланы 1979с. бүтэрбит доҕотторо.

- Күндү кийииттэрэ Аммосова Евдокия Васильевна ыалдьан олохтон туораабытынан, бырааттарыгар Семен Михайловичка, кыргыттарыгар Настяҕа, Катюшаҕа, күтүөттэригэр, сизиннэригэр эдьий Аана, таай Миисэ Давыдовтар, Аммосовтар, Макаровтар, Гаврильевтар дьыэ кэргэттэрэ.

-Чурапчыттан төрүттээх Сылан нэһилиэгин олохтооҕо, өр сылларга оҕо иитиитигэр үтө суобастаахтык үлэлээбит Аммосова Евдокия Васильевна соһумардык олохтон туораабытынан, кэргэнигэр Семен Михайлович Аммосовка, кыргыттарыгар, күтүөттэригэр, сизиннэригэр, бары аймахтарыгар "Бэрэ" түөлбэ олохтоохторо.

Ген. дириэктэр - **Н.М. СТРУЧКОВА**.
Кылаабынай эрдээктэр - **Л.В. ГОРХОВА**.
Шеф эрдээктэр - **Е.Г. МАКАРИНСКАЯ**.
2-с категориялаах эрдээктэр - **А.М. СЛЕПЦОВ**.
1-кы категориялаах эрдээктэр - **А.Н. ЗАХАРОВА**.
Кэрэспэдиэнтэр - **С.А. ЖЕНДРИНСКИЙ, М.В. ПЕТРОВА**.
Таһааччы - **Л.К. ПОПОВА**.
Бэчээттээчи - **Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ**.

Тэрийэн таһаарааччылар: СӨ Бырабылгалыстыбата, Саха Өрөспүүбүлүкэтин "Сахабэчээт" Судаарыстыбаннай автономнай тэрилтэтин "Сана олох" хаһыат эрдээксийиэтэ.
677000, Дьокускай к., Орджоникидзе ул. 31, 124 каб.
төл./факс: (411-2) 34-39-17 e-mail: sakha-press@mail.ru.
Российский Федерация Роскомнадзор СӨ салалтатыгар 2020 с. бэс ыйын 3 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ
— ПИ №ТУ14-00559.

Эрдээксийиэт аадырыһа:
678670, Чурапчы сэл.,
Карл Маркс ул., 26
"а".
Төлөпүүннэрбит:
— 41-332,
отделлар — 41-265, 41-358.
E-mail: sanaoloh@mail.ru,
сайт: sanaoloh.ru, instagram:
@sanaoloh

Бэчээккэ сакаас: № 36 (11789)

Кээмийэ: 2 бэч. лист

Ахсаана 1250. Хаһыат сыаната: 15

Ааптар сүргүгэр этиллэр санаа редакция позициятыгар мэдэһи сеп түбэһэр буолбатах. Сүргүгэ ыйыллар чачылар кырыылаахтарыгар этилтиһи ааптар түс бэчээт сүргүгэр.